

## КОНЦЕПТОСИСТЕМА ІДІОДИСКУРСУ РОБЕРТА БЕРНСА

Концептосистема становить собою певним чином упорядковану сукупність усіх концептів, наявних у картині світу окремої мовної особистості. Вона є системою думок і знань про світ, у якій відбито ціннісні орієнтири людини. Повною мірою це стосується й такої видатної особистості, шд ним був і залишається англійський поет XVIII ст. Роберт Бернс | Robert Burns (1759 – 1796), творчість якого органічно поєднала в собі фольклорні традиції шотландської літературної традиції.

Як показало знайомство з літературою питання та попередні спостереження над поезіями поета, його індивідуально-авторська концептосистема охоплює такі базові концепти, як LOVE 'кохання | любов', FRIENDSHIP 'дружба', FREEDOM 'свобода', HONOR 'честь', POVERTY 'бідність', втілені й актуалізовані різними мовними формами. На тлі узуального розуміння феномену «кохання», офіційно зафіксованого в «Oxford Dictionary» («дуже сильне почуття симпатії та турботи про когось | щось, особливо члена вашої родини чи друга; сильне почуття романтичного потягу до когось» [2]), в індивідуально-авторському баченні Р. Бернса концепт LOVE ототожнюється насамперед із захопленням чоловіка красою жінки: *It is Maria's voice I hear; | So calls the woodlark in the grove... /«The Flowery Banks Of Cree»/*. Р. Бернс оспівує кохання не лише між людьми з вищого суспільства, але й між простими селянами, підкреслюючи всеохопний характер цього почуття: *Her look was like the morning's eye, | Her air like nature's vernal smile... /«The Lass O' Ballochmyle»/*. Чарівність дівчини в почуттях селянського парубка є вищою цінністю, що захоплює автора. LOVE – це також світле почуття, ясне, як літній сонячний день: *What is life when wanting Love?/ Night without a morning: | Love's the cloudless summer sun, | Nature gay adorning*. У Р. Бернса любов – це і священний запал (the sacred love), і водночас недозволене, спокусливе, блукливе (th' illicit rove).

Другим за значущістю для ідіостилу Р. Бернса концептом є HONOR. Якщо в англійській лінгвокультурі він є загалом «хорошою репутацією; повагою з боку інших людей; обізнаністю та виконанням моральних обов'язків» [2]), то у Р. Бернса він відтворюється як риса, завдяки якій людина має право вважати себе людиною: *With honest joy, our hearts will bound, | To see the coming year /«Epistle to Davie, A Brother Poet»/; Had you the wealth*

*Potosi boasts, or nations to adore you, | A cheerful honest-hearted clown I will prefer before you; [For] without an honest manly heart, no man was worth regarding* /«Song»/. Письменник наголошує на тому, що честь навіть вища за красу: *But Nelly's looks are blythe and sweet, | And what is best of a', | Her reputation is compleat, | And fair without a flaw...* У Р. Бернса почуття кохання може викликати не лише зовнішня краса, а й внутрішній світ, чесне, незаплямоване ім'я. Важливе місце в ментальному світі Р. Бернса займає й концепт FREEDOM («влада або право робити чи говорити те, що забажаєш, без нарікань інших; не бути ув'язненим чи рабом; держава, якою не керує іноземний чи жорстокий уряд» [2]). Ціннісною домінантою у Р. Бернса є почуття гордості до своєї малої батьківщини (Каледонії), захоплення незалежністю Шотландії. Система його ціннісних орієнтирів сформована почуттям патріотизму, відваги, прагненням відстояти свою свободу навіть на полі битви. Пріоритетом свободи Р. Бернса та його героїв є бажання відстоювати права людини, право впливати на навколишній світ і право на незалежність. Так, у його словах *Thus bold, independent, unconquer'd, and free, | Her bright course of glory for ever shall run: | For brave Caledonia immortal must be; | I'll prove it from Euclid as clear as the sun ...* /«Caledonia – A Ballad»/ з концептом FREEDOM ототожнюється образ волелюбного народу.

Концепт FRIENDSHIP («відносини між друзями; почуття чи стосунки, які мають друзі; стан, у якому перебувають друзі» [2]) має у Р. Бернса яскраво виражену позитивну оцінку. Зокрема, у популярному вірші «Auld Lang Syne» високим позитивним смислом наділено епітет *trusty fiere* 'вірний, надійний товариш': *And there's a hand, my trusty fi ere! | And gie's a hand o 'thine! | And we'll tak a right gude-willie waught, | For auld lang syne.* Концептуалізація дружби Р. Бернсом полягає в її уособленні з феноменами «відданість», «важкі випробування», «братній дух». Він щиро оспівує добрі часи, давнє знайомство з товаришем, дружній союз, братерство і вірність.

Концепт POVERTY («буття у злиднях» [2]) в індивідуально-авторському баченні Р. Бернса тісно перетинається з честю, яка є дорожчою за усі багатства. І попри те, що людина бідна матеріально, духовно – вона вища за усіх вельмож: *Is there, for honest poverty | That hings his head, and a' that; | The coward slave, we pass him by | We dare be poor for a' that! | The honest man, tho' e'er sae poor, | Is king o' men for a' that. | But an honest man's aboon his might | Guid faith, he mauna fa' that!* /«Song – For a' that and a' that»/. Поет зневажає неправедно нажите багатство, в його очах справжньої поваги гідна бідна, але чесна людина. Гідність – в розумі та працьовитості, вважає Бернс. Шовковим платтям не можна прикрити дурість, в дорогому вини не втопити підлість.

Концептосистема ідіодискурсу Р. Бернса охоплює такі базові ментефакти, як LOVE, FRIENDSHIP, FREEDOM, HONOR, POVERTY. Індивідуально-авторське бачення концепту LOVE майже збігається із його словниковим

визначенням: сильне чоловіче почуття романтичного потягу до жінки та її краси. HONOR – це не тільки моральний обов’язок кожної людини, а й жіноча невинність, незаплямованість. Певною мірою бачення концепту FREEDOM збігається з його лексикографічним тлумаченням, але Р. Бернс розширює рамки цього феномену до масштабу країни. В його баченні в FRIENDSHIP насамперед актуалізується неабияка цінність дружніх стосунків, побудованих на вірності й відданості. Особливе місце в ментальній картині світу Р. Бернса посідає концепт POVERTY, оскільки він – на відміну від загальноприйнятого негативного його тлумачення – отримує у Р. Бернса несподівано позитивну оцінку. Зміна знаків оцінки пов’язана з тим, що поет асоціює його не зі злиднями, а з чесним життям.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. Бернс Р. Стихотворения : сборник [Текст] / Р. Бернс; сост. И. М. Левидова. – М. : Радуга, 1982. – 705 с.
2. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English [Electronic resource]. – Oxford University Press, 1989, 1599 p. – Access mode : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>